

Avaleht>Perekonnaasjad ja pärimine>Vanemlik vastutus – lapse isikuhooldusõigus ja suhtlusõigus

Vanemlik vastutus – lapse isikuhooldusõigus ja suhtlusõigus

lipimaal

1 Mida tähendab õiguslik termin „vanemlik vastutus” igapäevaelus? Millised on vanemliku vastutuse kandja õigused ja kohustused?

Õigustermin „vanemlik vastutus” – lipimaal kasutatakse terminit „vanema hooldusõigus” – tähistab kõiki lapsega seotud õigusi ja kohustusi, mis on isikule antud seaduse, kohtuotsuse või õigusliku kokkuleppega. Isikul, kellel lasub vanemlik vastutus, on lisaks lapse heaolu tagamisega seotud õigustele ja kohustustele ka isiku- ja varahooldusõigus ning suhtlusõigus.

2 Kellel lasub üldjuhul vanemlik vastutus lapse eest?

Üldjuhul kannavad vanemlikku vastutust omavahel abielus olevad lapsevanemad ühiselt. Kui vanemad ei ole omavahel abielus, lasub üldine vanemlik vastutus emal, kuid vanematevahelisel kokkuleppel või kohtuotsusega võidakse eestkostjaks määrata lapse bioloogiline isa.

3 Kui vanemad ei ole suutelised või ei soovi lapse eest vanemlikku vastutust kanda, kas nende asemele võib määrata mõne teise isiku?

Jah. Terviseamet (*Health Service Executive*) saab oma haldusallasse kuuluva laste- ja perekaitseteenistuse TUSLA kaudu taotleda piirkonnakohtult (*District Court*) alla 18-aastastele lastele eestkostja määramist. Erandjuhtudel võib kohus määrata vanemlikku vastutust kandma eestkostja, juhul kui vanem ei soovi vanemlikku vastutust kanda või ei ole suuteline seda tegema. Vanema surma korral võidakse eestkostja määrata testamendiga või pärimislepinguga või määrab eestkostja kohus. Kui lapse vanemad on surnud või ei ole suutelised lapse eest hoolitsema ning eestkostjat ei ole eelnimetatud viisil valitud, saab terviseamet oma haldusallasse kuuluva laste- ja perekaitseteenistuse TUSLA kaudu taotleda piirkonnakohtult alla 18-aastasele lapsele eestkostja määramist.

4 Kuidas lahendatakse vanemliku vastutuse küsimus, kui vanemad lasevad abielu lahutada või elavad lahus?

Kui lapse vanemad lahutavad omavahelise abielu või kolivad lahku, määratakse vanema hooldusõigus ja suhtlusõigus vanematevahelise kokkuleppega. Kui kokkuleppele ei jõuta, saavad vanemad pöörduda vanema hooldusõiguse või suhtlemisõiguse määramiseks kohtusse. Kui lapse eestkostjad on mõlemad vanemad, siis abielulahutus või kooselu lõpetamine seda ei mõjuta, kuigi väga erandlikel juhtudel ja ainult siis, kui see on lapse heaolu seisukohast vajalik, võib kohus isalt, kes ei ole lapse emaga abielus, hooldusõiguse ära võtta.

5 Kui vanemad sõlmivad vanemliku vastutuse küsimuses kokkuleppe, siis milliseid vorminõudeid peavad nad järgima, et kokkulepe oleks õiguslikult siduv?

Vanemad peavad vanemliku vastutuse küsimuses sõlmitud kokkuleppe õiguslikult siduvaks muutmiseks pöörduma kohtu poole, kes väljastab kokkuleppe õiguslikku siduvust kinnitava otsuse. Kohus peab olema veendunud, et lapse õigused on kokkuleppega piisavalt kaitstud, ning võib keelduda otsuse tegemisest, kui ta ei ole veendunud, et üks või mõlemad vanemad täidavad oma kohustusi lapse vastu. Selline kokkulepe ei tühistata kummagi vanema hooldusõigust.

6 Kuidas on võimalik vanemliku vastutuse küsimust kohtuväliselt lahendada, kui vanemad ei jõua kokkuleppele?

Vaidluse lahendamiseks võib kasutada kohtuväliseid võimalusi, näiteks perelepitust või nõustamist.

7 Kui vanemad pöörduvad kohtusse, milliseid last käsitlevaid otsuseid saab kohus teha?

Kohtu pädevusse kuuluvad kõik lapse heaoluga seotud küsimused, sealhulgas vanema hooldusõiguse, eestkoste ja suhtlusõigusega seotud küsimused. Vt ka vastused 4. ja 5. küsimusele – kohus ei saa omavahel abielus olevate vanemate või lapse bioloogilise ema hooldusõigust tühistada, kuid võib kehtestada vanemliku vastutuse teostamise tingimused.

8 Kui kohus otsustab, et lapse eestkostjaks jääb üks vanem, kas see tähendab, et see vanem võib kõiki lapsega seotud asju otsustada ilma neid enne teise vanemaga arutamata?

Ei. Kuigi vanem, kellel on lapse suhtes ainuhooldusõigus, saab otsustada lapse igapäevase hooldamise ja lapse kontrolli üle, on hooldusõiguseta vanemal, kes on lapse eestkostja, õigus kaasa rääkida kõikides lapse heaolu mõjutavates küsimustes, sealhulgas neis, mis puudutavad lapse haridust ja elukohta.

9 Kui kohus määrab lapse vanemate ühise eestkoste alla, mida see igapäevaelus tähendab?

Ühine hooldusõigus antakse vanematele, kes ei ole omavahel vaenujalal ning suudavad ühiselt teha lapse heaolu ja igapäevast hooldamist puudutavaid otsuseid. See ei tähenda, et mõlemal vanemal on õigus veeta lapsega võrdselt aega; pigem tagatakse sellega, et kummalgi vanemal on lapse suhtes oma ülesanded ja kohustused.

10 Millisesse kohtusse või ametiasutusse peab esitama avalduse seoses vanemliku vastutusega? Milliseid vorminõudeid peab järgima ning millised dokumendid avaldusele lisama?

Tavaliselt saavad saavd pooled esitada vanemliku vastutusega seotud avalduse piirkonnakohtusse (*District Court*); teatavate abieluõiguslike menetlustega seotud avaldused tuleb siiski esitada ringkonnakohtusse (*Circuit Court*) või kõrgemasse kohtusse (*High Court*). Lapsröövigiga seotud küsimused kuuluvad kõrgema kohtu ainupädevusse.

11 Milline on menetluse kord sellistes asjades? Kas on võimalik kohaldada kiirmenetlust?

Jah on. Kohtusse on võimalik pöörduda ühepoolsest (*ex parte*), st teist poolt sellest teavitamata, juhul kui asjaolud on sellised, et vastaspoole tavapärasel viisil teavitamine seaks lapse ohtu.

12 Kas menetluskulude katteks on võimalik saada menetlusabi?

Jah. Tasuta õigusabi saab tsiviilasjades antava tasuta õigusabi programmi raames. Programmi raames antakse abi olenevalt taotleja majanduslikust olukorrast.

13 Kas vanemliku vastutuse kohta tehtud otsuse saab edasi kaevata?

Jah. Edasi saab kaevata esimese astme kohtu otsuse, st selle kohtu otsuse, kus menetlus algatati; samas ei saa tavaliselt edasi kaevata apellatsioonikohtu otsust.

14 Teatavatel juhtudel võib osutada vajalikuks taotleda kohtult või mõnelt muult ametiasutusest vanemlikku vastutust käsitleva otsuse täitmist. Milline on menetluse kord sellisel juhul?

Isikud, kes soovivad taotleda vanemlikku vastutust käsitleva otsuse täitmist, peaksid tutvuma vastava kohtu või asutuse eeskirjadega. Vastaspoolt tuleb teavitada oma kavatsusest algatada menetlus kohtuotsuse täitmisele pööramiseks, v.a ühepoolsest (*ex parte*) esitatud avalduste puhul.

15 Mida tuleb teha, et muu liikmesriigi kohtu vanemlikku vastutust käsitlevat otsust selles liikmesriigis tunnustataks ja täidetak?

Vt vastus 14. küsimusele.

16 Millisesse kohtusse pean ma selles liikmesriigis pöörduma, et vaidlustada muu liikmesriigi kohtu vanemlikku vastutust käsitleva kohtuotsuse tunnustamine? Milline on menetluse kord eespool nimetatud juhtudel?

Selleks tuleb pöörduda kõrgemasse kohtusse, kellel on selles küsimuses täielik algne pädevus.

17 Millist õigust kohaldab kohus vanemlikku vastutust käsitlevas menetluses, kui laps või pooled ei ela selles liikmesriigis või on eri kodakondsusega?

Selles valdkonnas kohaldatakse vanemliku vastutuse ja lastekaitsemeetmetega seotud kohtualluvust, kohaldatavat seadust, tunnustamist, kohtuotsuste täitmist ja koostööd käsitlevat 1996. aasta Haagi konventsiooni, millele annab juriidilise jõu 2000. aasta lastekaitseseadus (Haagi konventsiooni seadus) (*Protection of Children (Hague Convention) Act 2000*); lisaks kohaldatakse selles valdkonnas nõukogu määrust (EÜ) nr 2201/2003, mis käsitleb kohtualluvust ning kohtuotsuste tunnustamist ja täitmist kohtuasjades, mis on seotud abieluasjade ja vanemliku vastutusega (Brüsseli IIa määrus).

See veebileht on osa portaalist „Teie Euroopa“.

Sooviksime teilt [tagasisidet](#) selle kohta, kui kasulikuks peate sellel esitatud teavet.

This webpage is part of an EU quality network

Viimati uuendatud: 16/04/2024

Käesoleva veebilehe omakeelset versiooni haldab Euroopa õiguslase koostöö võrgustiku vastav riiklik kontaktpunkt. Tõlked on teostanud Euroopa Komisjoni teenistused. Originaali tehtavad võimalikud muudatused asjaomase riikliku ametiasutuse poolt ei pruugi kajastuda tõlkeversioonides. Komisjon ja Euroopa õiguslase koostöö võrgustik ei võta mingit vastutust ega kohustusi seoses käesolevas dokumendis esitatud või viidatud teabe ega andmetega. Palun lugege õiguslikku teadaannet lehekülje eest vastutava liikmesriigi autoriõiguste kohta.